

PREVENTIVE PROGRAMS FOR PREVENTION OF CHILDREN'S AGGRESSION ACCESSING COGNITIVE DISMODERATE INTERCOURSE

Vesela Ivanova Bozhkova

SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad, Bulgaria vesela_bojkova@abv.bg

Abstract: Prevention of students' aggressive behavior is a problematic issue, at its core of social and pedagogical importance, namely the essential, problematic issues related to the relationship between reflection and prevention, which can be validative precautionary interventions in the preventive process. The cause of aggression in children is cognitive dismoderate intercourse between them. At the level of primary prevention, emphasis is placed on "cognitive dismoderate intercourse", namely the incorrect decoding of behavioral signals is a major socio-pedagogical problem that accompanies aggressive behavior in children. But cognitive dismoderate intercourse (intercourse where there is no adequate understanding of the current situation due to the inappropriate refraction of "cognition" in the intercourse process) is dictated by a misunderstanding between communicating personalities and leads to inappropriately communicating personalities and leads their relationship, which not only distracts them from one another, but also hinders the correctness of their reactions in problematic situations. The prevention of cognitive dismoderate intercourse depends on the distinction of the basic behavioral stereotypes, blocking, moderation (this is a moderate, correct measure) regarding the adequate processing of information between the reflective representations of personality and the importance of the process of personality of communication. Children engage in aggressive behavior when a cognitively dismoderated connection is made between the realization of the perceptual psychic process of comprehending elements of children's interactions and the parallel systems of analysis in the exchange of communicative signals. Following the preventative examination of children, preventative examples of approaches to overcome their aggressive behavior were explored and developed. Preventive emphasis is placed on the development in children of reflective skills that regulate human behavior; these are the functions of the types of reflections that ensure the presence of consciousness and self-awareness in all units of the cognitive processes of self-knowledge and self-education. The focus is on the emotional intelligence and relative sustainability of the prosocial development of children, using reflective analysis, which projects both the concept of personality for the outside world and its conception of one's own attitudes and views. Reflective work is being taken on preventive approaches involving the development of social skills in children to help them think and evaluate the content and focus of their own consciousness and behavior, a preventive look at their social interactions. Reflection helps with its full capacity in the distribution of values that influence the behavior of the individual, the more adequately the self-knowledge develops, the more valuable is the preventive function of the reflection regulating the behavior of the individual.

Keywords: Primary prevention of aggression in children of primary school age based on, the reason for the students' aggressive behavior - cognitive dismoderate intercourse between them.

ПРЕВАНТИВНИ ПРОГРАМИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ДЕТСКАТА АГРЕСИЯ АКЦЕНТИРАЩИ ВЪРХУ КОГНИТИВНО ДИСМОДЕРАЦИОННОТО ОБЩУВАНЕ

Весела Иванова Божкова

Югозападен университет "Неофит Рилски", гр. Благоевград.

Резюме: Превенцията на агресивните прояви на учениците е проблематичен въпрос в основата си носи социално-педагогическа значимост, именно съществените, проблематични въпроси обвързани с отношението между рефлексията и превенцията, могат да бъдат утвърждаващи предохранителни намеси в превантивният процес. Причина за агресията при децата се оказва когнитивно дисмодерационното общуване (cognitive dismoderate intercourse) помежду им. На ниво първична превенция се търси акцент върху „когнитивно дисмодерационно общуване”(cognitive dismoderate intercourse), именно неправилното декодиране на поведенчески сигнали се явява, основен социално-педагогически проблем съпътстващ агресивното поведение при децата. Но когнитивното дисмодерационно общуване (общуване при което отсъства адекватност на разбирането за случващата се ситуация, поради неправилното пречупване на „когницията” в комуникационния процес) се продиктува от неразбирателство между комуникиращите помежду си личности и води до неадекватни поведенчески реакции във взаимоотношенията им, която освен, че ги дистанцира един от друг, но и стопа правилността на реакциите им в проблематични ситуации. Превенцията на когнитивно дисмодерационното общуване (cognitive dismoderate intercourse), зависи от

разграничаването на основните поведенчески стереотипи, блокиращи, модерацията (това е умерена, правилна мярка) по отношение на адекватната обработка на информация между рефлексивните представи у личността и значението на когницията в процеса на комуникация. Децата пристъпват към агресивно поведение, когато се осъществява когнитивно дисмодерационна връзка между реализирането на перцептивният психичен процес на осмисляне на елементи от интеракциите на децата и протичащите успоредно, анализаторни системи в обмена на комуникативни сигнали. След превантивното изследване на децата са проучени и разработени превантивни примерни подходи за преодоляването на агресивното им поведение. Превантивно се акцентира върху развитието у децата на рефлексивни умения, регулиращи поведението на човека, става въпрос за функциите на видовете рефлексия, които осигуряват присъствие на съзнанието и самосъзнанието във всички звена на когнитивните процеси на самопознанието и самовъзпитанието. Фокусът попада върху емоционалната интелигентност и относителната устойчивост на просоциалното развитие на децата, използва се рефлексивният анализ, който проектира, както концепцията на личността за външният свят, така и нейната концепция, относно собствените нагласи и възгледи. Работи се рефлексивно върху превантивни подходи включващи изграждането на социални умения у децата, които да им помогнат да мислят и оценяват съдържанието и насочеността на собственото съзнание и поведение, превантивен поглед върху социалните им интеракции. Рефлексията спомага с пълният си капацитет в разпределението на ценностите, влияещи върху поведението на личността, колкото по адекватно се развива самопознанието, толкова по-пълноценна е превантивната функция на рефлексията, регулираща поведението на индивида.

Ключови думи: Първична превенцията на агресията при децата от начална училищна възраст базирана върху, причината за агресивното поведение на учениците - когнитивно дисмодерационното общуване (cognitive dismoderate intercourse) помежду им.

1. УВОД

Анализ на превантивни програми за превенция на детската агресията при децата от начална училищна възраст акцентира върху **„когнитивно дисмодерационно общуване“**(cognitive dismoderate intercourse). Превантивно се акцентира върху рефлексивният синтез на собственото поведение, спрямо поведението на другите, това на практика спомага за адекватните критерии, по които личността да анализира отношението си спрямо ситуациите и хората. Тази функция на рефлексията, спомагаща за конструкцията на самосъзнанието, може да се подобри при повторният анализ на посланията от социалното общуване, когато се налагат корекции в поведението на индивида. Основните моменти при този процес са при интегрирането на стойността от посланията, спрямо взаимоотношенията на личността с околните и подобряването на нейните собствени социални умения – хармоничност, светоглед, самоутвърждаване, статус и други. В превантивен аспект изборът на поведение, може да съвпадне със синтезната функция на рефлексията, именно наличието на развита рефлексия, подпомага социалното поведение и самооценките на субекта да бъдат напълно адекватни на достигнатото равнище на развитие на личността.

2. ПРЕВАНТИВНИ ПРОГРАМИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ДЕТСКАТА АГРЕСИЯТА ПРИ ДЕЦАТА ОТ НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ АКЦЕНТИРАЩИ ВЪРХУ „КОГНИТИВНО ДИСМОДЕРАЦИОННО ОБЩУВАНЕ“ (COGNITIVE DISMODERATE INTERCOURSE)

Училищно-базирани превантивни програми

Много от тези програми са фокусирани върху изграждане на социални умения, емпатия, позитивна комуникация, лични умения, вземане на решения, както и върху предоставянето на информация за рискови фактори водещи до агресия, програми за обучение на родители, като повечето от тези програми се състоят от няколко информационни сесии. Малка част от програмите представляват интензивни тренинг сесии с родител и дете, на които се изясняват очакванията, подходящата дисциплина, „управлението на силни емоции“ за подобряване, нивото на самоконтрол и ефективната комуникация. Набелязват се начините и възможностите за реално подпомагане на процеса на превантивно-педагогическото противодействие при агресивно поведение, чрез превантивни акценти за анализиране, процеса на **когнитивно дисмодерационното общуване“**(cognitive dismoderate intercourse) водещо до агресия. Когато има наличие на крайни форми на агресия, прерастващи от девиантно в делинквентно поведение, тогава освен на местно ниво на което общината спомага за изпълнение на чл. 47 от ЗНП, намесва се ДПС, при което децата с такива прояви се водят на отчет. В училищната обстановка децата прекарвайки по-голяма част от деня си там, започват да изявяват себе си в някои ситуации по доста неприемлив и неадекватен начин. Когато има конкретна превантивна програма, могат да бъдат диагностицирани корените на агресивното поведение,

както и първопричините определящи отклоненията в поведението на децата, тъй като корекционно-превантивната работа в училище се провежда предимно от УК (училищни комисии) по превенция на противообществените прояви. Процесът на превантивна работа, акцентира върху логиката да не нарушава взаимовръзката между нравствено и правно осъществяване на превантивни действия. Планират се дейности с превантивна насоченост за предотвратяване на постъпки и действия, които са антисоциални, именно училищната комисия превантивно работи за набелязване на конкретни мерки за сътрудничество, както с методическото обединение на класните ръководители, така и с МКБППМН и обществените превантивни възпитатели, работещи към нея в екип с ДПС и с ОЗД. Консултативният кабинет към МКБППМН, периодично организира обучения на учителите също така и изследвания, адекватно необходими при оползотвореното приложение на индивидуална превантивна работа с агресивни деца. Търси се и обратната връзка с педагогическият консилиум в училище (съвместната дейност на ресурсният учител психолога, директора и учителят в чиито клас има агресивни прояви). След организираното регионално съвещание от МК в превантивна връзка. Например при работа с промените в Закона за борбата с противообществените прояви, училищната комисия провежда среща с методическото обединение на класните ръководители, след запознаване с промените в закона се постановяват превантивни и превантивно-корекционни мерки за въздействие върху учениците, склонни към нарушаване на училищния ред и агресия. (Иванов, И., 2013, стр.17)

Ефективността на училищно базираната програмата за превенция на агресията "Приятел до приятел" за намаляване на релационната агресия сред децата, която се провежда по-избор в определени училища, трябва да се съсредоточи върху преподаването на похвати и умения за решаване на конфликтни ситуации. На ниво първична превенция на агресията, този процес може да се реализира, чрез предоставяне на възможности за лидерство като начин за намаляване на проявите на релационна агресия при подрастващите. Релационната агресия включва използването на клюки, подигравки, злонамерено отправяне на неоснователни и неадекватни критични забележки, също така и социално изключване, именно това е най-разпространената форма на агресия сред децата. Основно този тип програма, подобрява познанията на подрастващите за решаване на социални проблематични ситуации и намалява нивото на релационна агресия. Придобиването на този тип умения е важно, тъй като децата, които посещават училища с недостатъчно ресурси на ниво първична превенция са изложени на висок риск от емоционални и поведенчески отклонения в общуването помежду си. Предоставянето на положителни възможности за лидерство и уважение, увеличават устойчивостта на децата по отношение на самоконтрол, овладяване на стресови ситуации и спомагат за по-пълноценни бъдещи социални взаимодействия и комуникативни умения, подпомагащи преодоляването на **когнитивно дисмодерационното общуване** (cognitive dismoderate intercourse) при децата. (Stephen, L., 2016, p.12)

По отношение на училищно-базирани превантивни програми от съществено значение се оказват акцентите върху компетентността в областта на решаването на социални проблеми и преодоляването липсата на ползотворна комуникация. Това са похвати, подлагащи учениците да преодоляват стресиращите ситуации, водещи до агресивни сблъсъци. Превантивно се реализира, програмата "Втора стъпка", като се анализират тези основни компетенции във връзка с преподаването на бариерите в общуването и формирането на специфични поведенчески умения за предотвратяване на психо-социалните проблеми, съпътстващи агресивните прояви у подрастващите. Практическите дейности на ниво първична превенция на агресията се реализират, чрез прилагане на стратегия за вземане на перспективни възможни решения на проблемни ситуации, техники за управление на гняв, като на децата се предоставя възможността да решават какво да правят, за да подобрят поведенческите си умения. Практически се акцентира върху възпроизвеждането и анализът на конкретни примерни стъпки: как, да реагират учениците, при проблемна ситуация, за да се преодолеят процеса на **когнитивно дисмодерационно общуване** (cognitive dismoderate intercourse) по между си, подтикващо ги към агресия. Превантивно учениците се опитват да разрешават проблема просоциално, например чрез игра с топка, при което говори този в когото е топката. За реализирането на превантивните обучения се използват ролеви игри, например: „Помисли за нещо, с което би искал да играе другият ученик, което го вълнува и има отношение към него; „вземане на решение; „запитване, относно мнението и решението на събеседника да участва ползотворно в превантивната игра. Превантивното овладяване на социално-емоционалната компетентност изисква способността да се откриват и уважават чувствата и гледната точка на другите, защото в повечето случай агресивните деца изпитват затруднения да възприемат гледната точка на друг човек и да "разчитат" емоционалните сигнали в общуването си с другите. Например, едно дете, случайно ударено от топка на детската площадка, може да не успее да разграничи и идентифицира, загрижеността на детето, което по случайност го е ударило, отговаряйки с агресия на тази ситуация. При децата привикнали към агресивни стереотипи, неволно действие на детето може да се

разглеждат, като враждебна провокация, а не като случаен удар и това да доведе до агресивни реакции. На ниво първична превенция, подрастващите реализират комуникация и прецизно интерпретиране на емоционални изрази и връзки с реалните факти от произтичащите ситуации. Уроците включват кратки разкази, които илюстрират ключови понятия в емоционалното разбиране на опонента и разбирането на когнитивните сигнали, произтичащи от различните ситуационни разкази. (Freu, S., 2000, p.102)

Конкретната програма за агресивното поведение при децата включва, превенция върху рискови фактори при психологическото, емоционалното, физическо развитие на децата, установяване на значението на това, какво е агресия и агресивно поведение. Какви са проявите при децата от начална училищна възраст, кои са причините за зачестилите прояви на детската агресия, как да повлияем на детското агресивно поведение; овладяване на ефективни модели за емоционален комфорт и стабилност у децата; обучение в антиагресия чрез игри, развиващи културата на сътрудничество, търпение и мир. Включване на алтернативни форми и обучителни модули по терапия, смях, изкуство, движения, интерактивни игри за превенция на агресивното поведение, създаване на условия за коопериране на учениците с другите и изграждане на добри взаимоотношения на територията на училището, чрез акцент върху преодоляването на **когнитивно дисмодерационно общуване** (**cognitive dismoderate intercourse**). Изграждане на умения за решаване на конфликти, водене на преговори, справяне със ситуациите, провокиращи агресия, използват се различни стратегии за справяне с негативни чувства и овладяване на гняв. Формиране на асертивни себе утвърждаващи умения (уважение към другите, подкрепа, изслушване гледната точка на събеседника и други); овладяване на техники за преодоляване на негативност, чрез преосмисляне на положителните страни на проблематичната ситуация. Демонстриране на отзивчивост и добросъвестност към обкръжаващата среда, чрез преодоляване на страх; насърчаване на взаимност; приобщаващо започване на разговор; търсене на сходство, изразяване на интерес и загриженост към другия, споделяне на преживяванията; изразяване на собствените гледища по социално приемлив начин и подпомагане на себе експресията; себепредставяне (селективно себепознание); засилване на познанията за себе си, чрез преосмислянето на проблематичните моменти и изхода от тях без агресивно действие. Използване на насоки и примерни модели за справяне с агресията, чрез алтернативни начини, първо диференциране (разграничаване) на мислите, който пречат, когато някой се опита да ни провокира – „той ще ми се присмее“, „не мога да се противопоставя“, „не мога да се справя със ситуацията“ и прочие. Подкрепа на учениците в превантивно отношение със следните съвети: „гледайте, вашият събеседник, спокойно и уверено в очите, особено, ако ситуацията стане деликатна или неприятна; кажете ясно и точно, какво искате и какво не искате“. Учениците се обучават при агресивен сблъсък да запазят спокойствие, и да не се поддават на натиска да отвържат на агресията с агресия, а да помислят първоначално, защото нападателят реагира по този начин и да се опитат да игнорират нападката, като рязко сменят темата, например. Децата се съветват по следния начин – „Опитайте се да реагирате спокойно, задайте обезоръжаващ въпрос т.е. попитайте, какво се има в предвид с тези думи и действия, така, може да отблъснете агресора“. „Опитайте се да направите комплимент на провокатора, защото понякога зад арогантността и агресивните поведенчески стереотипи се крие комплекс за малоценност или недоразбраност на реално случващото се.“ (Александрова, М., 2013, стр.22)

3. ИЗВОД

Важно е в превантивен аспект да се акцентира на емоционалната интелигентност на децата, чрез фокусиране върху същината на пропуските в комуникацията между учениците, **„когнитивно дисмодерационно общуване“** (**cognitive dismoderate intercourse**). Характерна особеност на **когнитивно дисмодерационно общуване** при подрастващите е влиянието върху тях на ретроспективният им поглед към минали случки и събития, на базата на които, те осмислят случващата се в момента ситуация и в много ситуации, губят реална преценка за дразнителя пред които са изправени, на практика се получава афективно състояние, прерастващо в агресия. На практика се осъществява **когнитивно дисмодерационна** връзка между протичането на перцептивния психичен процес на осмисляне на елементи от интеракциите на децата и протичащите успоредно, анализаторни системи в обмена на комуникативни сигнали. Превантивно се търсят пътища за поглед върху различните перцептивни възгледи у личността, въздействащи върху несъзнаваните постъпки и действията на децата.

ЛИТЕРАТУРА

- Александрова, М. (2013). Техники за справяне с гнева и намаляване на агресивните прояви на децата. В: сп. „Педагогика“, кн. 1, с. 22.
- Иванов И. (2013). Агресията и насилието в училище. В: сп. „Педагогика“, кн. 1., с.17.

- Николов, П. (2014). Училището се нуждае от психология. Университетско издателство „Неофит Рилски”, Благоевград, 126-139.
- Попков, Т. (2015). Социално-педагогическа диагностика. Университетско издателство „Неофит Рилски”, Благоевград.
- Тодорина, Д., & Гьорева, Р. (2015). Сборник с материали от докторантска и студентска научни сесии. Лаборатория за наука. Университетско издателство „Неофит Рилски”, Благоевград.
- Ang, R. P. & Huan, V. S. (2015). The role of delinquency, proactive aggression, psychopathy and behavioral school engagement in reported youth gang membership. *Journal of Adolescence*, Vol. 41, p148-156. 9p.
- Bozhkova, V. (2018). Preventive establishment of preventive strategies and causes of aggressive behavior in children of primary school age. *Institute of Knowledge Management. Knowledge – International Journal, Medical sciences and health* Vol.23.2, No.2, pp.391-746
- Frey, S. & Hirschstein, K. (2000). Second Step: Preventing Aggression by Promoting Social Competence. *Journal of Emotional & Behavioral Disorders*, Vol. 8 Issue 2, p102. 11p. 1 Chart, 1 Graph.
- Stephen, L. (2016). Reducing Girls' Relational Aggression. *USA Today Magazine*, Vol. 144 Issue 2851, p12-12. 1p.
- Velásquez, A. & López, M. (2015). Yoga for the prevention of depression, anxiety, and aggression and the promotion of socio-emotional competencies in school-aged children. *Educational Research & Evaluation*, Jul/Aug, Vol. 21 Issue 5/6, p407-421. 15p.